

Eksamen

15.11.2021

NOR1211-NOR1231

Norsk hovudmål / Norsk hovedmål

NOR1218-NOR1238

Norsk for elever/elever med samisk, kvensk
eller finsk som andrespråk

Sjå eksamenstips på baksida!
Se eksamenstips på baksiden!

Nynorsk

Eksamensinformasjon	
Tid	Eksamen varer i 5 timar.
Hjelpemiddel	Alle hjelpemiddel er tillatne, bortsett frå opent Internett og andre verktøy som kan brukast til kommunikasjon. For norsk, samisk, finsk som andrespråk og framandspråka er heller ikkje omsetjingsprogram tillatne. Når du bruker nettbaserte hjelpemiddel under eksamen, har du ikkje lov til å kommunisere med andre. Samskriving, chat og andre måtar å utveksle informasjon med andre på er ikkje tillatne.
Bruk av kjelder	Dersom du bruker kjelder i svaret ditt, skal dei alltid førast opp på ein slik måte at lesaren kan finne fram til dei. Du skal føre opp forfattar og fullstendig tittel på både lærebøker og annan litteratur. Dersom du bruker utskrifter eller sitat frå Internett, skal du føre opp nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato.
Vedlegg	<p>Børli, Hans. «Ett er nødvendig». <i>Vindharpe</i>. Oslo: Aschehoug, 1974.</p> <p>Børretzen, Sverre A. Foto av retta lesebok. <i>Aktuell/NTB Scanpix</i>. Henta frå https://snl.no/Foreldreaksjonen_mot_samnorsk Nedlastingsdato 27.08.2021.</p> <p>Fonn, Maria Kjos. <i>Heroin chic</i>. Oslo: Aschehoug, 2020. Utdrag.</p> <p>Lunde, Maja. «Plukk opp den grønne ledertrøya». <i>NRK Ytring</i>, https://www.nrk.no/ytring/plukk-opp-den-gronne-ledertroya-1.14264294 28.10.2018. Nedlastingsdato 27.08.2021.</p> <p>Nesse, Åse-Marie. «Eg tenner eit fyrlys for alle som elsker». <i>Av hav er du komen</i>. Oslo: Det norske Samlaget, 1970.</p> <p>Silvola, Nils Martin. «Anders ba om å få levere Dagsrevyen-saken sin på samisk. Det startet en liten språkrevolusjon i NRK». <i>Journalisten</i>, 17. mars 2021. https://journalisten.no/anders-boine-verstad-dagsrevyen-karoline-riise-kristiansen/anders-ba-om-a-fa-levere-dagsrevyen-saken-sin-pa-samisk-det-startet-en-liten-sprakrevolusjon-i-nrk/453894 Nedlastingsdato 27.08.2021. Utdrag.</p> <p>Skram, Amalie. «Sjur Gabriel». <i>Sjur Gabriel</i>, bind 1 av <i>Hellemyrsfolket</i>. Oslo: Gyldendal, 2011 (utgitt første gong 1887–1888). Utdrag.</p> <p>Vangsnes, Øystein A. «Skulen og framtida for samisk språk», <i>Syn og segn</i> 4/2018. https://www.synogsegn.no/artiklar/2018/utg%C3%A5ve-4-18/%C3%B8ystein-a-vangsnes/ Nedlastingsdato 25.08.2021. Utdrag.</p> <p>Visit Norway. «Den nye lyden av joik». https://www.visitnorway.no/om-norge/opplev-samisk-kultur/den-nye-lyden-av-joik/ Nedlastingsdato 27.08.2021. Utdrag.</p>
Informasjon om oppgåva	Du skal svare på oppgåva i del A. I del B er det fire oppgåver, og du skal svare på éi av dei. Bruk linjeavstand 1,5 og skriftstorleik 12.
Informasjon om vurderinga	Sjå eksamensrettleiinga med kjenneteikn på måloppnåing til sentralt gitt skriftleg eksamen. Eksamensrettleiinga finn du på Utdanningsdirektoratets nettsider.

Nynorsk

Du skal svare på oppgåva i del A og på éi av oppgåvene i del B. Legg merke til at det står ein kommentar under kvar oppgåveinstruks. Kommentaren er til hjelp for å løyse oppgåva.

Del A kortsvarsoppgåve

Svaret bør ikkje vere på meir enn cirka 250 ord.

Vedlegg:

- Ei side frå ei lesebok for barn, 1953

«Foreldreaksjonen mot samnorsk» var ein aksjon som blei organisert av Riksmålsforbundet i 1951 mot språkpolitikken til Arbeidarpartiet. I 1953 tok organisasjonen initiativet til ein «rettingsaksjon» der foreldre retta samnorske lærebokformer i skulebøkene til barna. Tekstvedlegget viser korleis ein forelder har retta leseboka til barnet sitt.

Gjer kort greie for samnorsktanken, og forklar kvifor dei samnorske formene i lærebokutdraget vekte så sterke reaksjonar.

Kommentar: Du skal vise at du forstår kva samnorsk var, og kva reaksjonane gjekk ut på. Bruk døme frå vedlegget.

Del B Langsvarsoppgåver

Skriv nummeret på den oppgåva du vel, og lag overskrift sjølv.

Oppgåve 1

Vedlegg:

- *Sjur Gabriel* av Amalie Skram, bind 1 av *Hellemyrsfolket*, 1887, utdrag
- *Heroin chic* av Maria Kjos Fonn, 2020, utdrag

Samanlikn dei to utdraga, og plasser dei i ein realistisk tradisjon.

Kommentar: Du skal skrive om både form og innhald i dei vedlagde tekstane og bruke relevant fagspråk.

Oppgåve 2

Vedlegg:

- «Skulen og framtida for samisk språk» av Øystein A. Vangsnes, *Syn og segn*, 2018
- «Anders ba om å få levere Dagsrevyen-saken sin på samisk. Det startet en liten språkrevolusjon i NRK», *Journalisten*, 2021
- «Den nye lyden av joik», *Visit Norway*, 2021

Skriv ein resonnerande tekst der du gjer kort greie for bakgrunnen for den samiske språksituasjonen i Noreg i dag og reflekterer over korleis samisk kan bli meir synleg i det norske samfunnet. Bruk døme frå dei vedlagde tekstane.

Kommentar: Oppgåva er todelt. I den første delen skal du vise kunnskap om samisk språk og fornorskingspolitikken. I den andre delen skal du vise evne til sjølvstendig refleksjon og trekkje inn relevante døme frå dei vedlagde tekstane. Du kan også bruke andre døme.

Oppgåve 3

Vedlegg:

- «Ett er nødvendig» av Hans Børli, 1974
- «Eg tenner eit fyrlys for alle som elsker» av Åse-Marie Nesse, 1970

Tolk og samanlikn dei vedlagde dikta.

Kommentar: Du skal samanlikne både form og innhald og bruke relevant fagspråk.

Oppgåve 4

Vedlegg:

- «Plukk opp den grønne ledertrøya» av Maja Lunde, *NRK Ytring*, 28.10.2018

Gjer greie for kva som er hovudsynspunktet i den vedlagde kronikken, og analyser teksten. Bruk omgrep frå retorikken.

Kommentar: Du skal formulere hovudsynspunktet på ein presis og sjølvstendig måte. Når du analyserer, skal du forklare gjennom å bruke relevant fagspråk og vise til konkrete døme.

Bokmål

Eksamensinformasjon	
Tid	Eksamen varer i 5 timer.
Hjelpemidler	Alle hjelpemidler er tillatt, bortsett fra åpent Internett og andre verktøy som kan brukes til kommunikasjon. For norsk, samisk, finsk som andrespråk og fremmedspråkene er heller ikke oversettelsesprogrammer tillatt. Når du bruker nettbaserte hjelpemidler under eksamen, har du ikke lov til å kommunisere med andre. Samskriving, chat og andre måter å utveksle informasjon med andre på er ikke tillatt.
Bruk av kilder	Hvis du bruker kilder i besvarelsen din, skal de alltid oppgis på en slik måte at leseren kan finne fram til dem. Du skal oppgi forfatter og fullstendig tittel på både lærebøker og annen litteratur. Hvis du bruker utskrifter eller sitater fra Internett, skal du oppgi nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato.
Vedlegg	<p>Børli, Hans. «Ett er nødvendig». <i>Vindharpe</i>. Oslo: Aschehoug, 1974.</p> <p>Børretzen, Sverre A. Foto av rettet lesebok. <i>Aktuell/NTB Scanpix</i>. Hentet fra https://snl.no/Foreldreaksjonen_mot_samnorsk Nedlastingsdato 27.08.2021.</p> <p>Fonn, Maria Kjos. <i>Heroin chic</i>. Oslo: Aschehoug, 2020. Utdrag.</p> <p>Lunde, Maja. «Plukk opp den grønne ledertrøya». <i>NRK Ytring</i>, https://www.nrk.no/ytring/plukk-opp-den-gronne-ledertroya-1.14264294 28.10.2018 Nedlastingsdato 27.08.2021.</p> <p>Nesse, Åse-Marie. «Eg tenner eit fyrlys for alle som elsker». <i>Av hav er du komen</i>. Oslo: Det norske Samlaget, 1970.</p> <p>Silvola, Nils Martin. «Anders ba om å få levere Dagsrevyen-saken sin på samisk. Det startet en liten språkrevolusjon i NRK». <i>Journalisten</i>, 17. mars 2021. https://journalisten.no/anders-boine-verstad-dagsrevyen-karoline-riise-kristiansen/anders-ba-om-a-fa-levere-dagsrevyen-saken-sin-pa-samisk-det-startet-en-liten-sprakrevolusjon-i-nrk/453894 Nedlastingsdato 27.08.2021. Utdrag.</p> <p>Skram, Amalie. «Sjur Gabriel». <i>Sjur Gabriel</i>, bind 1 av <i>Hellemyrsfolket</i>. Oslo: Gyldendal, 2011 (utgitt første gang 1887–1888). Utdrag.</p> <p>Vangsnes, Øystein A. «Skulen og framtida for samisk språk», <i>Syn og segn</i> 4/2018. https://www.synogsegn.no/artiklar/2018/utg%C3%A5ve-4-18/%C3%B8ystein-a-vangsnes/ Nedlastingsdato 25.08.2021. Utdrag.</p> <p>Visit Norway. «Den nye lyden av joik». https://www.visitnorway.no/om-norge/opplev-samisk-kultur/den-nye-lyden-av-joik/ Nedlastingsdato 27.08.2021. Utdrag.</p>
Informasjon om oppgaven	Du skal svare på oppgaven i del A. I del B er det fire oppgaver, og du skal svare på én av dem. Bruk linjeavstand 1,5 og skriftstørrelse 12.
Informasjon om vurderingen	Se eksamensveiledningen med kjennetegn på måloppnåelse til sentralt gitt skriftlig eksamen. Eksamensveiledningen finner du på Utdanningsdirektoratets nettsider.

Bokmål

Du skal svare på oppgaven i del A og på én av oppgavene i del B. Legg merke til at det står en kommentar under hver oppgaveinstruks. Kommentaren er til hjelp for å løse oppgaven.

Del A Kortsvarsoppgave

Svaret bør ikke være på mer enn cirka 250 ord.

Vedlegg:

- En side fra en lesebok for barn, 1953

«Foreldreaksjonen mot samnorsk» var en aksjon som ble organisert av Riksmålsforbundet i 1951 mot Arbeiderpartiets språkpolitikk. I 1953 tok organisasjonen initiativet til en «rettingsaksjon» der foreldre rettet samnorske lærebokformer i skolebøkene til barna. Tekstvedlegget viser hvordan en forelder har rettet leseboken til barnet sitt.

Gjør kort rede for samnorsktanken, og forklar hvorfor de samnorske formene i lærebokutdraget vekket så sterke reaksjoner.

Kommentar: Du skal vise at du forstår hva samnorsk var, og hva reaksjonene gikk ut på. Bruk eksempler fra vedlegget.

Del B Langsvarsoppgaver

Skriv nummeret på den oppgaven du velger, og lag overskrift selv.

Oppgave 1

Vedlegg:

- *Sjur Gabriel* av Amalie Skram, bind 1 av *Hellemyrsfolket*, 1887, utdrag
- *Heroin chic* av Maria Kjos Fonn, 2020, utdrag

Sammenlign de to utdragene, og plasser dem i en realistisk tradisjon.

Kommentar: Du skal skrive om både form og innhold i de vedlagte tekstene og bruke relevant fagspråk.

Oppgave 2

Vedlegg:

- «Skulen og framtida for samisk språk» av Øystein A. Vangsnes, *Syn og segn*, 2018
- «Anders ba om å få levere Dagsrevyen-saken sin på samisk. Det startet en liten språkrevolusjon i NRK», *Journalisten*, 2021
- «Den nye lyden av joik», *Visit Norway*, 2021

Skriv en resonnerende tekst der du gjør kort rede for bakgrunnen for den samiske språksituasjonen i Norge i dag og reflekterer over hvordan samisk kan bli mer synlig i det norske samfunnet. Bruk eksempler fra de vedlagte tekstene.

Kommentar: Oppgaven er todelt. I den første delen skal du vise kunnskap om samisk språk og fornorskningspolitikken. I den andre delen skal du vise evne til selvstendig refleksjon og trekke inn relevante eksempler fra de vedlagte tekstene. Du kan også bruke andre eksempler.

Oppgave 3

Vedlegg:

- «Ett er nødvendig» av Hans Børli, 1974
- «Eg tenner eit fyrlys for alle som elsker» av Åse-Marie Nesse, 1970

Tolk og sammenlign de vedlagte diktene.

Kommentar: Du skal sammenligne både form og innhold og bruke relevant fagspråk.

Oppgave 4

Vedlegg:

- «Plukk opp den grønne ledertrøya» av Maja Lunde, *NRK Ytring*, 28.10.2018

Gjør greie for hva som er hovedsynspunktet i den vedlagte kronikken, og analyser teksten. Bruk begreper fra retorikken.

Kommentar: Du skal formulere hovedsynspunktet på en presis og selvstendig måte. Når du analyserer, skal du forklare gjennom å bruke relevant fagspråk og vise til konkrete eksempler.

En høne:

Ei høne: Fått-fått-fått ska!

Fått-fått-fått ska!

Hønen

Mari: Far-mor! ~~Høna~~ skriker!

En

Ei høne: Se-se-se for et egg!

Se-se-se for et egg!

en

Jon: Nå skriker ~~ei~~ høne til!

Nå må vi forte oss *etter* egg.

Mari: Jon, se! Der kommer ~~anda~~ *anden*

med de små *etter* seg.

Jon: Så fint de dukker.

De finner mye rart i dammen.

Mari: Ja, de finner ~~feite makk~~ *fete mark*.

Jon: Fy, så fælt å ete ~~feite makk~~ *fete mark*!

Mari: Å, her fant jeg fine ~~fjær~~ *fjær*!

De er falt av hanen.

Jon: Far-mor, vi fant fire egg
og fem fine ~~fjær~~ *fjær*.

Foto: Sverre A. Børretzen, Aktuell/NTB Scanpix

Eksempel på lesebok frå/fra Foreldreaksjonen mot samnorsk.

Rettingar/rettelser:

ei høne – en høne

høna – hønen

etter – etter

anda – anden

feite – fete

makk – mark

fjær – fjær

Sjur Gabriel

I Hellen en halv mil nordenfor Bergen, regnet etter gammeldags lengdemål, levde for omtrent 60 år siden en bondemann ved navn Sjur Gabriel.

Gården han eide var så ussel å se til, at den mest lignet en utmark, og huset han bodde i ikke større enn en plasshytte.

Han hadde foruten kone og fem barn også fire kuer, syv sauer og en gris å forsørge.

Gården het Hellemyren, og det navn var det mening i. Stenknauser og myrmark var det alt sammen, med de svarte, nakne fjellene og den mørkegrønne sjøen til innhegning.

Som bierhverv drev han på med å fiske. Ofte lå han ute om nettene i den lille, tjærede færingbåten med en av de største guttene, som var i ni, ti års alderen, mest i regnvær, for da bet fisken best. Så rodde han ut på morgenen den halve milen inn til byen, hvor han solgte fangsten for et par orts penger. Fisken var billig i den tiden. Paler og stortorsk stod i en pris fra fire til ti skilling stykket.

Konen Oline lå i barselseng omtrent en gang om året. Etter litt over tolv års ekteskap hadde hun født ni barn til verden. De fire siste var døde, og således gikk det til at hennes yngste, Små-Adna som hun kaltes, var fem og et halvt år gammel.

I denne tiden, da hun altså intet barn hadde ved brystet, fulgte hun undertiden med når mannen fisket. Hun var så heldig med å få bitt, og dertil så dyktig til å ro som noen kar, uaktet hennes kropp var liten og spinkel som en femtenårs jentes.

Men den større fortjeneste hennes medhjelp gav, gikk som oftest ut igjen til brennevin. For hun hadde den vane å ta seg en tår over tørsten så snart det var en aldri så knepen leilighet. Sjur Gabriel kunne bære seg ad hvordan han ville, alltid fikk hun stukket noen fisk til side på byturen, som hun så, under foregivende av et eller annet ærend, lusket avsted med og solgte oppe i Torvgården eller inne på brennevinskneipen tett ved.

Av Amalie Skram, 1887. Utdrag frå/fra romanen *Sjur Gabriel*, bind 1 av *Hellemyrsfolket*.

plasshytte: hytte (som bustad/bolig) på husmannsplass

bierhverv: binæring

ort: gammal mynteining, ein ort var 24 skilling / gammel myntenhet, en ort var 24 skilling

heldig med å få bitt: fiskelykke

leilighet: høve/mulighet

Heroin chic

Romanen *Heroin chic* handler om Elise som prøver å bli nykter etter å ha vært rusavhengig. I dette utdraget er hun på et møte for narkomane, og hun har vært rusfri i ni måneder. Hun er i ferd med å lage seg en kopp pulverkaffe.

Jeg sitter i en ring med fremmede, tar opp en plastskje og heller pulverkaffe i en kopp. Brunt pulver i en skje. Skjelver plutselig på hendene, som om det var ni timer og ikke ni måneder siden sist. Eller enda lenger, siden jeg satt på kjøkkenstolen hos Joakim og var håndverker. At jeg gjorde alt klart igjen. Skjeen brent i svart og blått, tynne renner i metallet.

Jeg likte å se på den blå flammen, holde lighteren under skjeen. Likte lyden når det kokte. Putring, som en primus. Jeg tok en bit av et sigarettfilter, sugde opp væsken. Dro opp løsningen i sprøyten. Staset opp med bildet mitt rundt armen. Trengte det egentlig ikke, årene sto ut av seg selv.

Jeg fant åren, stakk nåla så vidt inn, trykket ut litt blodsvar. Så kjørte jeg stampelet sakte inn. Den bevegelsen, den mekaniske omsorgen. Virkningen, litt etter litt, ikke rykkvis, mer glidende. Jeg var den som knullet, og den som ble knullet. Legen og pasienten, overgriperen og offeret i ett.

Smellet i en frontkollisjon. Hodet som raser gjennom ruta. I det sekundet du ikke vet om du er død, eller om du bare øver deg, er hodet lett som en airbag, du stuper framover, men du synker tilbake, skårene mot hodet og ansiktet ditt kiler som fjær. Alt stemmer. Og så åpner du øynene, du sitter fortsatt på en kjøkkenstol med noen skitne kaffekopper på bordet, ute er det kanskje oktober, eller januar, det ser grått ut, men været lure ingen. Du kjenner nummenheten på baksiden av beina opp til ryggen, små bedøvende piler opp langs ryggraden. Alt er varmt og godt og rolig. Som å være liten, drikke en kopp kakao i varmen inne om vinteren, kulda ute angår deg ikke.

Jeg tar imot den gule nøkkelringen for ni måneder nykter. Drikker pulverkaffen. Den er for svak, legger mer pulver i skjeen.

Av Maria Kjos Fonn, 2020.

Ett er nødvendig

Ett er nødvendig – her
i denne vår vanskelige verden
av husville og heimløse:

Å TA BOLIG I SEG SELV.

Gå inn i mørket
og pusse sotet av lampen.

Slik at mennesker på veiene
kan skimte lys
i dine bebodde øyne.

Av Hans Børli. Frå/fra samlinga *Vindharpe*, 1974

Eg tenner eit fyrlys for alle som elsker

Eg tenner eit fyrlys for alle som elsker
for dei som ror i ring og aldri finn same rytmen
for dei som berre lyder til signal
frå framande farty
for dei som støytte på grunn i medvind
for dei som styrer etter stive sjøkart
utan å ense måkars mjuke flog
for alle som kjenner dei sju hav
og aldri lodda djupa i sitt eige hjarta
eg tenner eit fyrlys
for all villfaren kjærleik
så vegen til det lova landet
blir synleg i natt

Av Åse-Marie Nesse, 1970. Frå/fra samlinga *Av hav er du komen*

Skulen og framtida for samisk språk

Dei ni språka i den samiske språkgruppa har til saman om lag 30 000 brukarar med morsmålskompetanse. Om lag 85 prosent av dei er brukarar av nordsamisk. Av dei åtte andre språka har lulesamisk ein stad mellom 1000 og 2000 brukarar og resten frå nokre hundre til ei handfull. Dette gjer den samiske språkgruppa til den desidert minste i Europa. Og med det også den mest sårbare.

[...] Av dei drygt 7000 språka i verda reknar ein med at 40 prosent av dei står i fare for å forsvinna i nær framtid. Talet på brukarar og på bruksområde, og korleis desse utviklar seg, er to viktige dimensjonar for å vurdere livskrafta til eit språk. I tillegg kjem haldningar til språket – både hjå brukarane sjølve og i majoritetssamfunnet dei vanlegvis er ein del av – og offentleg og institusjonell anerkjenning og støtte. Samla utgjer dette ein samansett vev av faktorar som gjensidig påverkar kvarandre: Eit språk med svært få brukarar kan til dømes vanskeleg brukast på alle område i eit moderne samfunnsliv, medan eit språk som får sterk institusjonell støtte, har betre føresetnader for å bli vidareført til nye generasjonar enn eit som ikkje får det, og offentleg støtte og anerkjenning kan òg bidra til positive haldningar til språket [...].

Av Øystein Vangsnes, frå/fra tidsskriftet *Syn og segn* 4, 2018.

Anders ba om å få levere Dagsrevyen-saken sin på samisk. Det startet en liten språkrevolusjon i NRK

Nils Martin Silvola, Journalisten 17.03.21

Anders Verstad jobber i NRK som reporter.

Når samisk tidligere har gjort opptredener som reporterspråk på NRK-flaggskip som Dagsrevyen, har det vært i saker produsert av NRK Sápmi.

Som Verstad selv sier det:

– Det er noe ganske annet når en helt vanlig sak på Dagsrevyen kommer på samisk, uten noe «fuzz» eller furore. Og uten at temaet er reindrift, nordlys eller Sametinget.

Mandag kveld skjedde nettopp dét for første gang: I en helt standard sportssak, der temaet var Martin Ødegaards nye tilværelse i Arsenal, førte Verstad reporterspråket på klingende nordsamisk. Nå er målet å levere én til to saker på samisk hver uke i tida framover.

En forutsetning i språkvedtaket fra NRK er at samiske innslag «publiseres i tråd med NRKs krav til tilgjengelighet», så innslagene blir teksten på norsk.

[...] NRK-språksjef Karoline Riise Kristiansen forteller at hun har registrert mange gode tilbakemeldinger, men spesielt merket seg ved én, som kom gjennom NRKs publikumsservice.

– I den kommer det fram at personen ble overraska da hjertespråket «helt ut av det blå» dukka opp i en nyhetssending på NRK TV, og at det traff så inderlig at vi hadde en helt ordinær sportsnyhet på samisk. Denne personen takker oss og legger også til at det betyr så mye mer enn vi aner, beskriver hun.

– Som språksjef i NRK blir jeg både rørt, glad og stolt av å lese dette. Å få synliggjøre samisk i ordinær nyhetsdekning og ikke bare om det som handler om det samiske, er svært viktig for å styrke samisk som bruksspråk – og helt i tråd med NRKs språkoppdrag.

Språksjefen beskriver samme positive mottakelse i redaktørmøtet:

– Det gikk rett gjennom. Det ble også sagt at problemet ikke var om vi skulle gi tillatelse for bruk av samisk i sporten eller Dagsrevyen, men at det er for lite av det i dag, sier hun.

Frå/fra *Journalisten*, <https://journalisten.no/anders-boine-verstad-dagsrevyen-karoline-riise-kristiansen/anders-ba-om-a-fa-levere-dagsrevyen-saken-sin-pa-samisk-det-startet-en-liten-sprakrevolusjon-i-nrk/453894> (nedlasting 27.08.2021). Utdrag.

Den nye lyden av joik

Elle Márjá Eira og Marja Mortensson er to unge, samiske stemmer som blåser nytt liv i en av Europas eldste sangtradisjoner. Ved å mikse eldgamle toner og moderne sjangre, har de oppnådd internasjonal anerkjennelse.

[...] Mens Eira og Mortensson fortsetter å vinne priser og å turnere verden med sine moderne tolkninger av joik, åpner de samtidig opp for en helt ny generasjon samiske musikere. På samme måte som blant andre Mari Boine, Frode Fjellheim og Ann-Mari Andersen gjorde før dem.

I 2013 ble joik introdusert til Hollywood, takket være den sørsamiske musikeren Frode Fjellheim, som komponerte åpningssangen til Disney-filmen *Frost*. I mai 2019 tok den norsk-samiske gruppen KEiINO joiketradisjonene med til Eurovision Song Contest i Tel Aviv, med låten «Spirit in the Sky», som kombinerer pop, elektronika, dance og joik.

Frå/fra *Visit Norway*, <https://www.visitnorway.no/om-norge/opplev-samisk-kultur/den-nye-lyden-av-joik/> (nedlasting 27.08.2021). Utdrag.

Maja Lunde er en norsk forfatter som blant annet har skrevet bøker om klima- og miljøproblematikk.

Plukk opp den grønne ledertrøya

Av Maja Lunde

Jeg snakker ofte om landet mitt i utlandet, når jeg reiser rundt for å presentere romanene mine *Blå* og *Bienes historie*. Hva gjør Norge, spør bokbaderne og journalistene, hvordan bidrar dere til å løse klimautfordringene? Og jeg vrir meg ubekvem i stolen.

Vi har hørt at dere har så mange elbiler, sier de, det er bra?

Ja. Det med elbilene er jo bra.

Men stadig oftere kjenner jeg at jeg ikke vet jeg skal svare. At det med elbilene ikke holder. For det er rett og slett sånn at jeg skulle ønske jeg var stoltere av Norge. Norge har lenge hatt på seg en svart ledertrøye, i det «tour de finance» som verden er.

Jeg skulle ønske vi byttet ut den svarte ledertrøya med en grønn, at vi ble det foregangslandet på klima som vi har muligheten til å være. At vi brukte oljemilliardene våre på fremtiden, i stedet for å disponere pengene på samme vis som vi alltid har gjort.

At Norge, som har tjent alle pengene våre *nettopp* på fossilt brensel, tok ekstra ansvar. Både fordi det er det moralsk riktige å gjøre og fordi vi kan. Vi er et lite land uten for mange bindinger, og endring er enklere her enn mange andre steder. Dessuten er vi gode på dugnad.

Jeg skulle ønske jeg kunne vært mindre engstelig for Norge. Jeg skulle ønske vi tok på oss den grønne ledertrøya fordi det er det tryggeste, det mest

ansvarlige, å gjøre. Fordi vi allerede i dag rammes av tørke og flom, som koster oss enormt mye. Fordi jeg frykter fremtiden slik den beskrives i FNs siste klimarapport. Fordi jeg våkner om natten og ser for meg stigende hav, orkaner, elver som flommer over, brutte grenser, millioner av hjemløse på vandring. Fordi jeg ser for meg ungene mine i den fremtiden.

Jeg skulle ønske jeg kunne tenke at i Norge var vi smarte, kloke. Fordi den eneste måten å sikre fremtiden på, er å tenke nytt. Fordi olje snart er utdatert, de oljefeltene man bruker enorme ressurser på å åpne i dag, vil være i drift langt inn i 2060, lenge etter at verden skal være karbonnøytral, lenge etter at oljen kan ha mistet sin verdi.

Jeg skulle ønske at vi satte kunnskap i høyetet, innførte klima som eget fag i skolen, integrerte miljø og innovasjon i alle fag og at vi tok ansvar for å utdanne morgendagens grønne ledere.

Jeg skulle ønske at vi ikke ventet på EU. At vi gikk i bresjen for å utvikle karbonfangst, ble ledende på forskning innenfor vind, bølgekraft, solenergi, batterikapasitet, utslippsfrie aluminiumsverk, grønn transport, at vi bidro sterkt for å hjelpe nasjoner som India og Bangladesh vekk fra kull og over på grønn energi, at vi arbeidet aktivt med sikrings- og tryggingarbeid, både ute og hjemme, slik at vi stod bedre forberedt i møte med de klimamessige endringer vi vet kommer, selv med en oppvarming på 1,5 grader.

Dessuten skulle jeg ønske vi var det landet som gikk foran i å vise verden at man kan leve litt annerledes. At man kan ha et godt liv selv om man flyr mindre, spiser mindre kjøtt, forbruker mindre, at man til og med kanskje blir gladere av å leve sånn.

Og ... Jeg skulle ønske de store partiene tok ansvaret. Vil ikke Høyre, så vil kanskje Arbeiderpartiet? Ifølge FNs klimapanel har vi tolv år på oss før verdens klimagassutslipp må være halvert. I forslaget til statsbudsjett for 2019 ligger det bare an til et kutt på 17,6 prosent. Jeg kan ikke forstå at noen kaller det ansvarlig.

Jeg skulle ønske jeg kunne vært stoltere av Norge, og jeg skulle ønske at barna våre i 2050 kan være stolte av oss. At vi fra og med statsbudsjettet 2019 brukte midlene våre, kompetansen vår, samfunnsstrukturene våre, all erfaringen vi har fra kraft og olje, til å gjøre Norge og verden bedre. Sist, men ikke minst, jeg skulle ønske at vi, som er voksne i dag, i fremtiden kan møte vårt eget blikk i speilet og faktisk være stolte av oss selv, fordi vi gjorde nettopp det, absolutt alt vi kunne, når det virkelig gjaldt.

Den grønne ledertrøya ligger slengt i grøfta. Det er på tide at vi stanser, plukker trøya opp, tørker vekk oljeflekkene så godt det lar seg gjøre, drar trøya over hodet, setter føttene på pedalene og sykler fremover, fortære enn vi noen gang før har gjort.

Frå/fra NRK Ytring, <https://www.nrk.no/ytring/plukk-opp-den-gronne-ledertroya-1.14264294> 28.10.2018 (nedlasting 27.08.2021).

TIPS TIL DEG SOM AKKURAT HAR FÅTT EKSAMENSOPPGÅVA:

- Start med å lese oppgaveinstruksen godt.
- Hugs å føre opp kjeldene i svaret ditt dersom du bruker kjelder.
- Les gjennom det du har skrive, før du leverer.
- Bruk tida. Det er lurt å drikke og ete undervegs.

Lykke til!

TIPS TIL DEG SOM AKKURAT HAR FÅTT EKSAMENSOPPGAVEN:

- Start med å lese oppgaveinstruksen godt.
- Husk å føre opp kildene i svaret ditt hvis du bruker kilder.
- Les gjennom det du har skrevet, før du leverer.
- Bruk tiden. Det er lurt å drikke og spise underveis.

Lykke til!